

Značaj i utjecaj obitelji na razvoj posvojene djece

Vlasta Grgec-Petroci, dipl. soc. radnica, obiteljski psihoterapeut

Obiteljski centar grada Zagreba

Stručni skup:

„Kako smo postali obitelj: posvojenje – dio moje priče

Zagreb, 16.05.2013.

Mala scena

Na dječji razvoj utječu mnogi činitelji.

Razvoj djeteta rezultat je

- međusobnih utjecaja nasljeđa,
- okoline
- djetetovog socijalnog učenja koje se prvenstveno i najprije odvija u obitelji, a zatim u širim socijalnim grupama.

- Šesdesetih godina prošlog stoljeća pažnju stručnjaka počinju zaokupljati posvojiteljske obitelji i poteškoće prilagođavanja posvojene djece i njihovih roditelja.
- U posljednja četiri desetljeća, teorijska i klinička literatura donosi primjere kompleksnosti takvog obiteljskog života i psihološke rizike povezane sa posvojenjem

- Pokazuju li posvojena djeca bolji kognitivni razvoj od djece koja su ostala u instituciji ili u biološkoj obitelji?
- Pokazuju li posvojena djeca slabiji kognitivni razvoj u usporedbi sa svojom neposvojenom braćom ili vršnjacima?

- Posebna se pažnja usmjeravala na psihološke probleme koji nastaju kod posvojene djece.
- Posvajanje, iako uspješniji način zbrinjavanja djece, donosi sa sobom niz problema vezanih uz prilagođavanje (Schechter i Kirk)
- Posvojena djeca pokazuju externalizirane ili internalizirane probleme u ponašanju u većoj mjeri nego vršnjaci

- Sva djeca koja moraju biti izdvojena iz svoje obitelji rizična su djeca. Iskusi su neuobičajen stres, njihov razvoj je ometen.
- Uzroci rizika i moguće poteškoće u razvoju djeteta
genetičko nasljeđe,
prenatalni razvoj (stresne i nezdrave trudnoće)
prethodno iskustvo u biološkoj ili drugoj obitelji ili instituciji.
- Iako posvojena djeca imaju veći rizik za različite poteškoće u ponašanju te psihološke i obrazovne probleme u usporedbi s neposvojenom djecom većina posvojene djece dobro se prilagođava.

- Posvojena djeca koja imaju određene probleme u prilagođavanju pokazuju simptome:
agresivno ponašanje,
laganje, krađa,
bježanje od kuće,
poteškoće u učenju i
povećana hiperaktivnost

Određenje posvojenja

- drukčiji, ali jednako dobar način osnivanja obitelji
- djetetu omogućuje odrastanje i odgoj u sigurnom obiteljskom okruženju, što pretpostavlja sigurnost, ljubav i privrženost, a posvojiteljima roditeljstvo
- Posvojenje - uspješnije rješenje problema zbrinjavanja djece čiji biološki roditelji ne mogu ili ne žele brinuti o njima.
- Posvojena djeca imaju znatno bolji uspjeh nego djeca koja su bila smještena u institucijama ili udomiteljskim obiteljima ili su živjela u svojim biološkim obiteljima, a nisu dobivala odgovarajuću njegu ili ih njihove obitelji nisu željele.

Važnost privrženosti

- Najvažniji zadatak u početku zajedničkog života jest formiranje i razvoj privrženosti između posvojitelja i djeteta.
- Privrženost je „afektivna veza između dvije osobe koja je trajna i služi kako bi ih emocionalno povezala“. (Klaus, 1976.)

Važnost privrženosti

- Za pravilan dječji razvoj neophodan je roditelj ili druga osoba koja stvara čvrstu vezu s djetetom i pruža mu potrebnu pažnju tijekom cijelog djetinjstva, a to može biti majka, otac, posvojitelj ili bilo koja druga odrasla osoba.

Važnost privrženosti

- Ostvarivanje jake privrženost s roditeljima, djeci omogućava razvoj povjerenja prema drugima i razvoj samopouzdanja.
- Rana privrženost utječe na tjelesni i intelektualni razvoj kao i na formiranje temelja za psihološki razvoj.
- Utvrđene su mnoge pozitivne dugoročne posljedice jake i zdrave privrženosti s roditeljima.

Privrženost utječe na

- razvijanje optimalnih intelektualnih potencijala
- razvoj socijalnih vještina
- razvoj svijesti o sebi
- povjerenje u druge
- razvoj samopouzdanja
- bolje suočavanje sa stresom i frustracijama

Važnost privrženosti

Sigurno privrženost djeca su

- mnogo neovisnija
- imaju veću sposobnost oporavka
- spremnija su na suradnju
- empatičnija
- socijalno kompetentnija
- imaju veće samopouzdanje
- iskazuju više pozitivnih osjećaja
- više povjerenja u druge
- uspješnije rješava probleme
- spremnije je zatražiti pomoć u rješavanju

Važnost privrženosti

- dijete koje je stvorilo privrženost s jednom osobom u ranom djetinjstvu puno lakše razvija privrženost sa drugima.
- ta činjenica ključna je za odnos posvojenja.
- djetetu možemo pomoći da razvije osjećaj privrženosti s posvojiteljima.

Važnost privrženosti

- Što je dijete mlade u vrijeme posvojenja privrženost će se lakše uspostaviti.
- Istraživanjem djece koja su bila posvojena između tri dana i 10 mjeseci utvrđeno je da je kvaliteta privrženosti između majke i djeteta kod posvojiteljskih slična kao i kod neposvojiteljskih obitelji.

Važnost privrženosti

- Prekid u roditeljstvu izazvanom odvajanjem i gubitkom brige, izaziva štetne posljedice i ugrožavajuće je za djetetov daljnji razvoj.
- Različite studije rađene na djeci odrasle u institucijama pokazale su da adekvatna fizička briga nije dovoljna za razvoj fizički i psihološki zdravog djeteta s optimalnim intelektualnim funkcioniranjem

Važnost privrženosti

- Dijete se može normalno razvijati samo ako ima stabilan odnos, vezu s roditeljem koji brine o njemu, koji će odgovarati na dječje potrebe i koji će poticati pozitivne aktivnosti s njim.

Roditelj može utjecati na kvalitetu privrženosti

- kad osim svakodnevnne, rutinske brige i njege potiče uspostavljanje emocionalnog odnosa s djetetom: zajedničko igranje, čitanje priča, osmjesi, nježni dodiri, kontakt očima, zagrljaji...

Glavne su zadaće posvojitelja

- osigurati djetetu osjećaj sigurnosti – trajan odnos i osjećaj pripadanja,
- pomoći u izgradnji samopoštovanja,
- razvijati talente i interese,
- zalagati se za djetetove potrebe u vrtiću, školi,
- ponuditi dobre modele,
- ohrabrivati ga u formiranju odnosa s drugom djecom i odraslima,
- pomoći djetetu da gradi vlastiti identitet

Zadaci posvojitelja

- Prilagođavanje roditeljstvu posvojene djece
- Razgovor sa djecom o njihovom posvojenju
- Podržavanje djetetove želje da sazna što više o svojim biološkim roditeljima
- Pomoći djetetu u oporavku tijekom procesa separacije od obitelji i vezivanju uz novu obitelj
- Pomoći djetetu da zadrži dobru sliku o sebi i posvajanju.

Uspješan posvojitelj

trebao bi biti sposoban:

- Poznavati vlastitu obitelj – prepoznavati individualne i obiteljske snage i potrebe
- Imati komunikacijske vještine – razvijati i upotrebljavati komunikacijske vještine potrebne u posvojenju
- Poznavati djecu – prepoznavati snage i potrebe djece i mladih, naročito one koji su bili zlostavljani i zanemarivani
- Osnaživati, prepoznavati potrebe – djece o kojoj brinu
- Raditi na odnosu – razvijati odnos s djecom radi osiguravanja trajnosti
- Biti “stručnjak” za probleme gubitka i privrženosti – pomagati djeci i mladima da razviju vještine suočavanja sa gubitkom i poteškoćama privrženosti

Uspješan posvojitelj (2)

- “Učitelj ponašanja” – sposoban učiti dijete i mlade adekvatnim oblicima ponašanja, biti dobar “uzor”
- Graditi veze – pomagati djeci i mladima u suočavanju s prošlošću
- Izgrađivati samopoštovanje – pomagati djeci i mladima graditi pozitivnu sliku o sebi i izgradnji pozitivnog obiteljskog, kulturnog i rasnog identiteta
- Osigurati zdravlje i sigurnost – pružiti sigurne životne uvjete, brinuti o zdravlju djeteta
- Donijeti “čvrstu” odluku – odluka o posvojenju mora biti temeljena na informacijama i znanju

Važno je osigurati:

- jednu osobu koja kontinuirano brine o djetetu i s kojom dijete može ostvariti privrženost
- kontinuirani, stabilni odnos s barem jednom osobom
- stimulaciju i poticanje razvoja
- realna očekivanja od djeteta
- razvijanje odnosa s ostalim članovima obitelji
- podršku u stresnim razdobljima
- omogućiti identifikaciju i iskazivanje emocija

Važnost biološke obitelji

- Još prije nekoliko desetljeća u društvu je bilo uvriježeno mišljenje da posvojenom djetetu treba zatajiti njegovo biološko podrijetlo.
- Danas je prihvaćeno da dijete ima pravo znati tko su mu biološki roditelji, a informacije o tome da je posvojeno dijete treba dobiti u najranijem djetinjstvu.

Važnost biološke obitelji

- Iako posvojenjem prestaju sve veze djeteta s njegovim biološkim roditeljima, značaj biološke obitelji u životu posvojenog djeteta je vrlo velik i utjecaj bioloških roditelja na djetetov život ne smije se zanemariti.

Važnost biološke obitelji

- Biološka obitelj je uvijek značajan dio života djeteta
- ono ima pravo na sve dostupne informacije o obitelji kako bi moglo formirati identitet i odgovoriti na pitanje "Tko sam ja?"
- Posvojitelji ih moraju upoznati i dijeliti s djetetom jer su one dio njegova naslijeđa i identiteta i dio njegove prošlosti.

- Djeca koja nisu doživjela stabilan, negujući i čvrst odnos s odraslom osobom u prve tri godine života. na skrb odlaze s različitim oblicima poremećaja vezivanja:

pretjerana anksioznost, socijalna izoliranost
fizička i emocionalna udaljenost od odraslih
nedovoljna svjesnost o sebi
teškoće učenja

Zaključak

- Posvojenje osigurava djeci i roditeljima alternativni put ka obiteljskom životu koji može biti i sličan i različit od života biološke obitelji.
- Razlike postavljaju jedinstvene izazove, specifičnosti obiteljskog života i komplikacije dječjem razvoju.
- Razumijevanje komplikacija, specifičnosti, razlika i sličnosti posvojenja i biološkog roditeljstva od strane svih, a ne samo onih osoba koje su uključene u posvojenje može olakšati i pružiti više podrške posvojiteljskim obiteljima i posvojenoj djeci.

I na kraju

- Posvojena djeca su kao i sva druga djeca – trebaju roditelje koji će ih voljeti, koji će ih znati slušati, trebaju osjećaj sigurnosti.
- No, posvojena djeca razlikuju se od druge djece po tome što se većina djece ne mora suočiti s činjenicom da nisu rođena u obitelji koja se o njima brine.

